

Asia: VNS 9/2025 vp Valtioneuvoston selonteko: keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

Suomea velvoittavat sekä ilmastolakiin kirjattu hiilineutraaliustavoite vuodelle 2035 että EU:n taakanjakasetuksen mukainen velvoite vähentää taakanjakosektorin päästöjä 50 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Näiden velvoitteiden täyttämättä jättäminen aiheuttaa Suomelle merkittäviä taloudellisia riskejä.

Taakanjakosektorin kokonaisarvio

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että strategiassa esitetty taakanjakosektorin toimenpidekokonaisuus on riittämätön EU:n velvoitteiden saavuttamiseksi. Tämä koskee tilannetta jo ennen maankäyttösektorin alijäämän siirtymisen riskiä taakanjakosektorille. KEITO-hankkeen nykytoimiskenaarion mukaan taakanjakosektorin päästöt laskevat vuoteen 2030 mennessä noin 18,9 Mt CO₂-ekv, mikä jää noin 1,7 Mt vajaaksi EU-velvoitteesta.

KAISU:ssa tunnistetaan sanallisesti maankäyttösektorin nieluvajeen muodostama merkittävä riski velvoitteiden saavuttamiselle, mutta suunnitelman esittämät toimenpiteet eivät heijasta tämän riskin mittakaavaa. Maankäyttösektorin kasvava alijäämä uhkaa siirtyä taakanjakosektorin katettavaksi. Taakanjakosektoria ei siis ole mahdollista tarkastella erikseen maankäyttösektorin tilanteesta. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää, että eri sektorien toimet suunnitellaan ja toteutetaan kokonaisuutena niin, että sekä päästövähennykset että hiilinielujen vahvistaminen muodostavat ilmastolain mukaisen kehityspolun.

Maatalous

Maatalouden päästövähennyspotentiali liittyy erityisesti turvemaihin, jotka muodostavat noin 10 % peltopinta-alasta, mutta aiheuttavat jopa puolet maatalouden päästöistä. Kustannustehokkaimmat toimet liittyvät turvepeltoihin ja niiden vettämiseen sekä kosteikkoviljelyyn. Kasvipainotteisen ruoantuotannon edistämisellä on paitsi merkittävä ilmastohyöty, myös kansanterveydellisiä etuja.

- Turvepeltojen pohjaveden pinnan nostamisella tai alueen vettämällä on mahdollista saavuttaa merkittäviä päästövähennyksiä. Turvepeltojen ilmastokosteikkotoimessa tai huonotuottoisten paksuturpeisten peltojen kosteikkotoimessa alue ennallistetaan suon kaltaiseksi alueeksi esimerkiksi patoamalla ojia niin, että pohjaveden pinta nousee pysyvästi tasolle, joka ehkäisee tehokkaasti turpeen hajoamisen. Turvepeltoja vettämällä voidaan vastata myös EU:n ennallistamistavoitteisiin ja luonnon monimuotoisuuden edistämistavoitteisiin.
- Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta kosteikkoviljelyn kansalliset tuet tulisi palauttaa. Kosteikkoviljely on erittäin kustannustehokas ilmastotoimi. Kosteikkoviljelyn tukemista tulisi myös EU-tasolla edistää osana uuden yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) valmistelussa, sillä nykyisen ohjelman puitteissa siihen ei ole mahdollista hakea tukia.
- Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta biokaasun käyttöönottoa tulee edistää. Biokaasulle on osoitettu useissa tutkimuksissa yhtä suuri päästövähennyspotentiali liikenteessä kuin uusiutuvalla sähköllä kulkeville ajoneuvoille. SYKE:n raportin mukaan päästövähennys biokaasun käytöllä on 20-80 % biojätteestä tehtynä ja 72-202 % lietalannan kohdalla verrattuna vastaavaan bensiiniautoon.

- Metsitys voi oikein kohdennettuna olla kannatettava toimi. Luonnonsuojeluliitto huomauttaa, että vanhojen turvepeltojen metsitys voi aiheuttaa merkittäviä päästöjä turpeen hajotessa. Siten metsitys tulee rajata ainoastaan hyvin ohut tarpeisiin maihin ja kivennäismaihin. Tutkimusten mukaan metsän kasvatusta rehevillä kasvupaikoilla on ilmastollisesti kestävä ja hiilivaraston turvaavaa vain hyvin ohuturpeisilla (< 10 cm) ojitusalueilla. Näillä paikoilla puuston hiilivarasto on turpeen hiilivarastoa merkittävämpi.
- Ilmastoystävällisen ruuantuotannon ja -kulutuksen tukeminen tulisi nostaa selkeäksi toimenpiteeksi. Lihan ja muiden eläinperäisten tuotteiden kulutusta tulee vähentää ja tuotannon määrää pienentää ohjaamalla julkisia hankintoja, haittaveroilla sekä maataloustukia muuttamalla. Maatalouspolitiikalla on keskeinen rooli tuotantorakenteen uudistamisen mahdollistamisessa, ja se tulisi nostaa politiikkatoimeksi. Maidontuotannon osalta suunnitelmassa väitetään, että "kestävin tie maidontuotannon ilmastokuormituksen vähentämiseen on tuotannon tehostaminen", muun muassa eläinjalostuksen, ruokinnan ja hoidon keinoin. Luonnonsuojeluliitto huomauttaa, että aidosti kestävin tie olisi tehostamisen sijaan tuotannon ja kulutuksen vähentäminen kestäväälle tasolle kokonaisuudessaan.

Liikenne

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että KAISU:ssa esitetyt lisätoimen tieliikenteen päästövähennysten edistämiseksi ovat riittämättömiä. Toimien päästövähennysvaikutukset ovat huomattavan pieniä verrattuna hallituksen tekemiin heikennyksiin esimerkiksi jakeluvelvoitteeseen. Lisäksi suunnitelmassa esitetyt toimet ovat pääosin lyhytaikaisia tukiratkaisuja, eikä siinä esitetä juurikaan pitkäaikaiseen, rakenteelliseen ja kestäväan muutokseen tähtääviä toimenpiteitä.

Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta kestävä liikennejärjestelmä edellyttää käyttövoimamuutoksen lisäksi liikennesuoritteiden vähentämistä kokonaisuudessaan. Suuri osa toimenpiteistä, kuten romutuspalkkiot ja jakeluinfraan tuet, kohdistuvat autokannan sähköistämisen ja uudistamisen tukemiseen, sen sijaan että toimilla pyritäisiin vähentämään liikennesuoritetta.

Keskeisiä toimenpiteitä liikennesuoritteiden vähentämiseksi olisivat esimerkiksi kävelyn ja pyöräilyn sekä joukkoliikenteen tukeminen. Vielä vuosina 2021-2022 valtio ohjasi kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelmaan rahoitusta noin 30 miljoonaa euroa/vuosi. Vuonna 2025 rahoitusta kävely- ja pyöräilyhankkeisiin on talousarviossa esitetty 1,8 miljoonaa euroa. Hallitus on myös heikentänyt joukkoliikenteen saatavuutta ja saavutettavuutta, muun muassa korottamalla joukkoliikenteen ALV:n 10 prosentista 14 prosenttiin. Myös suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen rahoitusta on leikattu. Samaan aikaan hallitus on toimillaan kannustanut yksityisautoilua, muun muassa alentamalla ajoneuvoveroa.

- Luonnonsuojeluliitto kannattaa puhtaiden kuorma-autojen hankintatukien jatkamista vuosille 2026-2030. Hankintatuet kaasukäyttöisille raskaan liikenteen ajoneuvoille ovat toimiva keino kasvattaa biokaasun osuutta jakeluvelvoitteessa sekä tukea biokaasun investointeja Suomessa.
- Raskaan kaluston hankintatuki mikroyrityksille on toimenpiteenä sinänsä kannatettava, mutta sen osuuden kaikesta SCF:n kautta jaettavasta tuesta tulisi olla selvästi rajattu. Näin varmistetaan, että valtaosa rahoituksesta kohdennetaan ensisijaisesti haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien tukemiseen. Tukien kohdentaminen pelkästään haavoittuviin yrityksiin voi osoittautua käytännössä haastavaksi ja edellyttää tarkkaa harkintaa sekä selkeitä kriteerejä.

- Vaikka romutuspalkkio voi olla toimenä tehokas ja oikeudenmukainen, nyky muodossaan esitys ei ole kannatettava. Esitetyn kampanjan ilmastovaikutukset olisivat mitättömät. Romutuspalkkion saamisen ehdoksi esitetään, että vanhan romutetun auton tilalle hankitaan uusi nollapäästöinen henkilöauto, jonka käyttövoimana on kokonaan sähkö tai vety, tai alle 140 grammaa kilometriltä (WLTP) hiilidioksidia päästävä henkilöauto. Päästöraja on liian korkea.
- Kävelyn ja pyöräilyn valtionavustus on Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta kannatettava toimi. Toimenpiteen toteuttamiseen tulee sitoutua ja siihen osoittaa riittävät määrärahat.
- Alueellisen joukko- ja kutsuliikenteen kehittäminen on oikeasuuntainen toimi liikenteen päästövähennyksissä ja autoriippuvuuden vähentämisessä. Koska kyseessä on SCF:n alainen toimi, sen tulisi kohdentua erityisesti haavoittuvimpien kotitalouksien tarpeisiin. Tukitoimissa tulisi huomioida pienemmät kaupungit sekä harvemmin liikennöidyt alueet.
- Erityisesti raskaan kaluston jakeluinfran rakentamisen tuelle on edelleen vahva tarve, sillä ajoneuvoja on vasta vähän liikenteessä, eikä jakeluinfran rakentuminen ole toteutunut markkinaehtoisesti. Luonnonsuojeluliitto korostaa, että tukea on erityisesti kohdistettava latauspisteisiin, jotka eivät rakentuisi ilman tukea.
- Taloyhtiöiden latausinfra-avustuksen jatkaminen on perusteltua, sillä avustus on ollut erittäin suosittu. KAISU:ssa esitetään kampanjamuotoista avustusta vuosille 2026-2027, sekä avustuksen jatkamisen tarpeen ja mahdollisuuksien selvittämistä vuosille 2028-2030. Luonnonsuojeluliiton näkökulmassa suunnitelmassa tulisi jo nyt sitoutua pitkäjänteisempään avustukseen, sillä sähköautojen osuuden ajoneuvokannassa voidaan olettaa kasvavan lähitulevaisuudessa. Latausinfra puuttuminen taloyhtiöistä voi muodostua pullonkaulaksi, jos sitä ei tueta riittävästi.
- Sähkökäyttöisten työsuhdeautojen veroetu on sinänsä kannatettava toimi, mutta ajoneuvojen ja polttoaineiden verotukseen tulisi puuttua johdonmukaisemmin, jotta ne ohjaisivat aitoihin liikenteen päästövähennyksiin.

Rakennusten erillislämmitys

Rakennusten erillislämmityksen osalta suunnitelman toimet perustuvat erityisesti fossiilisten polttoaineiden käytön lopettamiseen tai vähentämiseen kiinteistöjen lämmityksessä.

Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta nämä toimet ovat aiheellisia, mutta suunnitelmassa tulisi kiinnittää enemmän huomiota myös rakenteellisen energiatehokkuuden edistämiseen. On tärkeää huomioida, että energiantuotannolla on väistämättä ympäristölle haitallisia vaikutuksia, joten energiatehokkuuden parantamista ja energian kokonaiskulutuksen minimoiminen tulisi asettaa etusijalle.

Samoin kuin liikenteen toimet, erillislämmityksen päästövähennyksiin tähtäävät toimet ovat pääosin tukimuotoisia ja lyhytaikaisia, sen sijaan että niillä tavoiteltaisiin rakenteellista ja kestävää muutosta. Pitkäjänteinen panostus energianeuvontaan ja energiaremontteihin on välttämätöntä sekä ilmastotavoitteiden että oikeudenmukaisuuden kannalta. Energianeuvonnan ja tukien kohdentaminen haavoittuvimmille kotitalouksille sekä avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden parantamiseen ovat tarpeellisia.

- Luonnonsuojeluliitto kannattaa linjausta jatkaa öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen tukea, joka on osoittautunut tehokkaaksi ja suosituksi keinoksi ja edistänyt merkittävästi siirtymää puhtaampiin lämmitysjärjestelmiin. Toimenpiteet ovat siten perusteltuja, ja niihin tulee osoittaa riittävät resurssit.

- Korotetun kotitalousvähennyksen jatkaminen öljylämmityksestä luopumiseksi on Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta kannatettava toimi. Samoin kuin öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen tuen kohdalla, tulee vähennyksen kohdentumiseen kiinnittää erityistä huomiota, jotta se hyödyttää ensisijassa haavoittuvassa asemassa olevia kotitalouksia.

Työkoneet

Siirtymä nolla- ja vähäpäästöisiin työkoneisiin etenee hitaasti muun muassa koneiden pitkien käyttöaikojen, vähä- ja nollapäästöisten työkoneiden korkeiden hintojen sekä kehittymättömän vaihtoehtoisen käyttövoimien infrastruktuurin takia.

- Luonnonsuojeluliitto suhtautuu myönteisesti vaihtoehtoisten käyttövoimien sekä siihen liittyvän infrastruktuurin edistämiseen osana suunnitelmaa. Lisäksi infrastruktuurin kehittäminen siten, että sitä voisi hyödyntää työkoneiden lisäksi raskaan liikenteen tarkoituksiin olisi kustannustehokas ratkaisu.
- Maatalouden työkoneiden fossiilisen polttoöljyn huomattava veroetu (energiaverojen palautus) on ilmastoon kannalta erittäin haitallinen tuki. Luonnonsuojeluliiton näkökulmasta tuen asteittaisesta lopettamisesta tulisi tehdä päätös.

Jätteiden käsittely ja jätteenpoltto

Jätehuollon saralla on kirittävä, sillä Suomi ei ole saavuttanut EU:n jätepolitiikan tavoitteitaan, ja komissio on suosittanut Suomen edistämään jätteenpoltoa vähentäviä ohjauskeinoja.

Taakanjakosektorin jätteenpolton päästöt ovat kasvaneet yhdyskuntajätteen energiahyödyntämisen lisääntymisen myötä, mikä on myös jättehierarkian vastaista.

Jätteenpolton kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ensisijaisena tavoitteena tulisi olla polttoon päätyvän materiaalin vähentäminen. Tämä lähestymistapa tukisi myös kiertotalouden periaatteita. Luonnonsuojeluliitto peräänkuuluttaa selkeää sääntelyä kierrätyksen edistämiseksi.

Teollisuus ja muut päästöt

Suuri osa teollisuuden päästöistä kuuluu päästökaupan piiriin, ja päästökaupan hintaohjaus on ollut toimivaa teollisuuden päästövähennysten edistämiseksi. Luonnonsuojeluliitto kuitenkin huomauttaa, että teollisuuden päästövähennyksissä luotetaan liian vahvasti toimialojen omiin vähähiilisyystiekarttoihin. Tiekartat eivät sido alan toimijoita, ja tiekarttojen erillisyys vaikeuttaa kokonaiskuvan ja tiekarttojen yhteensopivuuden arvioimista.

Julkiset hankinnat

Julkisia hankintoja sääntelemällä ja ohjaamalla voidaan edistää vähähiilisiä, energiatehokkaita sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta tukevia ratkaisuja. Julkisten hankintojen kohdalla on pyrittävä ensisijaisesti vähentämään materiaalien kulutusta sekä edistämään kiertotaloutta.

Lisätietoja

Nelli Immonen, ilmastoasiantuntija, 045 7885 2037, nelli.immonen@sl.fi